

Media: THE BOOKS JOURNAL Page: 84-91 Published at: 31-07-2022
 Author: Surface: 6067.48 cm² Circulation: 0
 Subjects:

ΙΣΤΟΡΙΑ – ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΟΚΙΜΙΟ – ΜΑΡΤΥΡΙΑ

Αχιλλέας Χεκίμογλου,
Ο Ωνάσης και ο Σμηναγός Χ.
Η μεταπολεμική αναγέννηση της Πολιτικής
Αεροπορίας: Από την ΤΑΕ στην Ολυμπιακή,
 Παπαδόπουλος, 376 σελ.

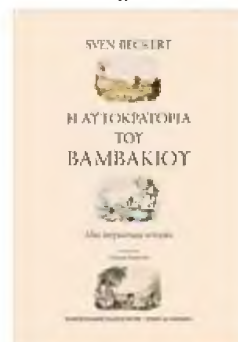

Στο κέντρο της εξιστόρησης του Αχιλλέα Χεκίμογλου λάμπει ο Στέφανος Ζώτος, «πατέρας» της πολιτικής αεροπορίας στην Ελλάδα και δημιουργός της ΤΑΕ. Δεν πρόκειται, ωστόσο, για βιογραφία, αλλά για ένα άψογα τεκμηριωμένο σε αρχειακό

υλικό δοκίμιο-μαρτυρία για τη συναρπαστική πορεία των αεροπορικών συγκοινωνιών εν Ελλάδι, ύστερα από την Κατοχή, με τη γέννηση της ΤΑΕ –της πρώτης ξένης επένδυσης που θα υποδεχτεί μεταπολεμικά η χώρα μας–, με το άνοιγμα της αεροπορικής αγοράς εν μέσω Εμφυλίου, τις παρεμβάσεις του κράτους επί

κυβερνήσεων του Κέντρου, την κατ' ουσίαν διάλυση της ΤΑΕ από την κυβέρνηση του Συναγερμού. Έπεται ο Αριστοτέλης Ωνάσης και η ίδρυση της Ολυμπιακής Αεροπορίας, στη συγκρότηση της οποίας εμπλέκονται τουλάχιστον δώδεκα πασίγνωστοι τότε και σήμερα επιχειρηματίες, με τα κέντρα αποφάσεων στο Λονδίνο και την Ουάσιγκτον να παίζουν ρόλο καθοριστικό. Το εν λόγω βιβλίο συνιστά την πρώτη μελέτη που εκδίδεται επί του θέματος, αφού η διδακτορική διατριβή του Γιώργου Παπανδρόνου στο ΑΠΘ το 2005 παραμένει ανέκδοτη, και αφορούσε την περίοδο του Μεσοπολέμου. Ο Χεκίμογλου συνεισφέρει σημαντικά όχι μόνο στα των αεροπορικών μεταφορών στην Ελλάδα, αλλά και στα της υποδοχής και δεξίωσης της τεχνολογίας στη χώρα μας, συνδεδεμένης με δίκτυα κινητικότητας. Συνεισφέρει, επίσης, στα της επιχειρηματικότητας, αλλά και στα της ιστορίας των συγκοινωνιακών δικτύων – ιστορίας άρρηκτα συνδεδεμένης με οικονομικές προκρίσεις και πολιτικά προτάγματα. Ένα σπουδαίο βιβλίο, που, ας μου επιτρέψει ο συγγραφέας, διαβάζεται με τις αναπνοές ενός μυθιστορήματος. **Η.Καφ.**

Sven Beckert,
Η αυτοκρατορία του βαμβακιού.
Μια παγκόσμια ιστορία,
 μετάφραση: Πελαγία Μαρκέτου,
 Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 815 σελ.

Η ιστορία της βιομηχανικής επανάστασης είναι συνυφασμένη με τη βαμβακούργια, με τη μεταποίηση του προϊόντος ενός πανάρχαιου φυτού που καλλιεργήθηκε εντατικά και την εκμετάλλευση των μεταποιητικών προϊόντων του, δηλαδή των βαβακερών υφασμάτων. Όλα έγιναν πολύ γρήγορα, σε μερικές δεκαετίες στα τέλη του 18ου αιώνα η βιομηχανική μεταποίηση του βαμβακιού άλλαξε τον κόσμο. Το βιβλίο του Σβεν Μπέκερτ, καθηγητή στο Χάρβαρντ, εξιστορεί την ιστορία της βιομηχανικής εξάπλωσης των βαμβακερών προϊόντων, την εμπορία τους και τη συσχέτιση

των εξαγωγικών κρατών με την παγκόσμια ισχύ. Στα θετικά των αλλαγών ήταν η εισαγωγή νέων μηχανών και η καθιέρωση νέων μορφών ημερομίσθιας εργασίας, αλλά και η ανάπτυξη παγκόσμιων δικτύων μεταφοράς όχι μόνο προϊόντων αλλά και πληροφοριών. Υπήρξαν όμως και πολλές αρνητικές πτυχές. Η εργασία των σκλάβων στις φυτείες, η εκμετάλλευση των εργαζομένων, οι βίαιες αλλαγές των κοινωνιών. Πρόκειται για ένα συγκλονιστικό βιβλίο, που εκτός των άλλων λειτουργεί ως εργαλείο κατανόησης του νεότερου κόσμου: των ανισοτήτων του, των ευκαιριών του, της μεγάλης πορείας της ανθρωπότητας προς την παγκοσμιοποίηση – και βεβαίως μιας πολύ ενδιαφέρουσας και σύνθετης περιόδου στην ιστορία του καπιταλισμού. Απολύτως απαραίτητο. **Η.Καν.**

Δημήτρης Τζιόβας,
Η Ελλάδα από τη χούντα στην κρίση.
Η κουλτούρα της μεταπολίτευσης,
μετάφραση: Ζωή Μπέλλα Αρμάου,
Γιάννης Στάμος, Gutenberg, 476 σελ.

Βιβλία για το πολιτικό και το ιστορικό πλαίσιο των γεγονότων που σημάδευσαν την περίοδο από την χούντα στην κρίση, δηλαδή την περίοδο της μεταπολίτευσης, έχουν γραφεί πάρα πολλά. Το καινούργιο βιβλίο, όμως, του καθηγητή νεοελληνικών σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Μπέριμινγκαμ εστιάζει σε μια λιγότερο φωτισμένη πλευρά: σ' αυτή των πολιτισμικών εξελίξεων. Περιλαμβάνει θέματα όπως τις εξελίξεις της περιόδου με επίκεντρο τις πολιτισμικές αντιθέσεις και κεντρική τη διεκδίκηση του εκσυγχρονισμού και του εξευρωπαϊσμού, το διαχωρισμό μεταξύ ευρωσκεπτικιστών και φιλοευρωπαϊκών, τη συζήτηση για την αρχαιότητα, τις θρησκευτικές και άλλες ταυτότητες, τη μετανάστευση, το γλωσσικό ζήτημα... Τέλος, αναζητεί το καθρέφτισμα των πολιτισμικών συγκρούσεων στην ποίηση και στην πεζογραφία, στα ΜΜΕ, στον κινηματογράφο, στα κινήματα της νεολαίας και στον φεμινισμό. Στιβαρό βιβλίο αποκαλύπτει άγνωστες πτυχές της μεταπολίτευσης και υποβάλλει σε επιστημονική κριτική πλευρές της που έχουν προσεγγιστεί περισσότερο πολιτικά και λιγότερο πολιτισμικά. **Γ.Σ.**

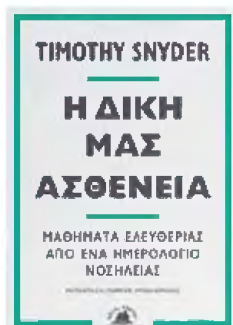
Ben Wilson, Metropolis. Η ιστορία των πόλεων, της μεγαλύτερης ανακάλυψης του ανθρώπου, μετάφραση: Βιολέττα Ζεύκη, Διόπτρα, 608 σελ.

Εξαιρετικά, χορταστικά τεκμηριωμένο, το βιβλίο του Μπεν Γουίλσον συμπυκνώνει 7.000 χρόνια ιστορία καταρχάς 26 πόλεων, αρχής γενομένης από το Ουρούκ, την πρώτη πόλη-αστική συγκέντρωση στον κόσμο, που έχει αποτυπωθεί και στο Έπος του Γκιλγκαμές. Δεν πρόκειται για τουριστικής κοπής οδηγό, αλλά για εμβριθές δοκίμιο για τη μυθιστορία των άστεων, τη συγκρότησή τους, τις

οικονομικές και κοινωνικές συνισταμένες που τα διαμόρφωσαν, τις λειτουργίες που ανέπτυξαν και πώς αναπτύχθηκαν χάρη σ' αυτές. Δοκίμιο για τις πόλεις ως κόμβους εμπορίου, ως τόπους συγκατοίκησης και ως χώρους ανάπτυξης κοινών πολιτισμών από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας, Από τη Βαγδάτη ως κόμβο του παγκόσμιου εμπορίου μέχρι το Λονδίνο και το Παρίσι, οι πόλεις σηματοδοτούν τη νεωτερικότητα και σηματοδοτούνται από αυτήν. Κι από τη Βαρσοβία, ισοπεδωμένη κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, μέχρι το Λος Άντζελες των προαστίων και των αυτοκινητών και τις σύγχρονες μητροπόλεις της Ασίας, οι πόλεις υπήρξαν δημιουργήματα των ανθρώπων και της δραστηριότητάς τους. Βιβλίο πολυεπίπεδο, σοφά διαρθρωμένο. **Η.Καφ.**

Τίμοθ Σνάνιντερ, Η δική μας ασθένεια,
μετάφραση: Γιώργος Μπολιεράκης,
Στερέωμα, 160 σελ.

20ού αιώνα. Επανερχεται με ένα δοκίμιο για την υγειονομική περιθάλψη στην Αμερική η οποία δεν θεωρείται δικαίωμα». Αφορμή για το βιβλίο ήταν η προσωπική εμπειρία του. Στα τέλη του 2019 και ενώ βρισκόταν στη Γερμανία, αρρώστησε με σκληροειδίτιδα η οποία δεν έγινε αντιληπτή από τους γερμανούς γιατρούς. Επιστρέφοντας στις ΗΠΑ, η κατάσταση του παρουσίασε σοβαρή επιδείνωση και ο Σνάνιντερ, εκτός της αγωνίας για τη ζωή του, είχε την ευκαιρία να διαπιστώσει ο ίδιος τις ελλείψεις του αμερικανικού συστήματος υγείας, οι οποίες έχουν αποτέλεσμα οι Αμερικανοί να πεθαίνουν νωρίτερα από ό,τι οι κάτοικοι 23 ευρωπαϊκών χωρών. Σε αυτοβιογραφικό ύφος, αντιδιαστέλλει σε αυτό το δοκίμιο-χρονικό το ευρωπαϊκό σύστημα υγείας που είναι ανθρωποκεντρικό, σε αντίθεση με το αμερικανικό, στο οποίο κυριαρχεί η εμπειρευματοποίηση της ιατρικής και η ιδιωτική ασφάλιση. Ένα ακόμη αμερικανικό παράδοξο. **Μ.Π.**

Ιωάννα Πετροπούλου, Έλλη Παπαδημητρίου: μια γυναίκα του 20ού αιώνα. Ο κανόνας και η παράβαση, Ερμής, 487 σελ.
Μικρασία, Κατοχή, Εμφύλιος: αν παραδεχτούμε ότι ο εικοστός αιώνας της Ελλάδας κορυφώνεται

σε αυτά τα οδυνηρά γεγονότα, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η Έλλη Παπαδημητρίου είναι μια γυναίκα που έζησε γύρω απ' αυτά, προσπαθώντας να δώσει φωνή στους απλούς καθημερινούς ανθρώπους που έζησαν τα φοβερά αυτά συμβάντα κυρίως ως θύματα – είναι γνωστές οι μαρτυρίες όσων έζησαν στη δίνη της ιστορίας που εκδόθηκαν με τίτλο *Ο κοινός λόγος*. Όταν όμως η Ιωάννα Πετροπούλου, κατά παραγγελία της Λένας Σαββίδη, άρχισε να ερευνά τη βιογραφία της Έλλης Παπαδημητρίου διαπίστωσε ότι «διέσχισε τον εικοστό αιώνα «σαν ακρόπυρο σε σκαρί ανατολίτικο» κι ότι η ζωή της και η δραστηριότητά της, οι συναναστροφές της και η εργασία της χρειάζονταν πολύ χρόνο και πολύ περισσότερο χώρο από ένα βιβλιάρκι μερικών σελίδων. Έτσι, το βιβλίο που προέκυψε περιέχει την πορεία μιας γυναίκας μέσα από έναν αιώνα και την εργασία μιας ερευνήτριας που εργάστηκε είκοσι χρόνια. Μια σπουδαία δουλειά. **Η.Καν.**

Δημήτρης Β. Τριανταφυλλίδης,
Ρωσία, ο μεγάλος εχθρός της Δύσης,
Επίκεντρο, 141 σελ.

Πολύ καλός γνώστης της ρωσικής ιστορίας και του πολιτισμού της αχανούς χώρας ο Δημήτρης Τριανταφυλλίδης, αν και εντοπίζει με προσοχή τους μεγάλους ιστορικούς κύκλους της Ρωσίας, εστιάζει περισσότερο στις πολιτισμικές διεργασίες που τη μετέτρεψαν σε μεγάλο εχθρό της Δύσης, του Διαφωτισμού και του πολιτισμού τους. Ξεναγός στα μυστήρια που γέννησαν τον πανοραφισμό στον 19ο αιώνα και τον κομμουνισμό στον 20ό, αναζητεί στις εθνικιστικές ιδέες τους λόγους της εισβολής του Πούτιν στην Ουκρανία. Μεταξύ των θεμάτων που τίθενται είναι το σύγχρονο γεωπολιτικό δόγμα, οι φανταστικές και πραγματικές στρατιωτικές απειλές κατά της Ρωσίας, το περίφημο δόγμα Γκερασίμοφ, όχι και τόσο γνωστό στα καθ' ημάς, οι επικοινωνιακοί πόλεμοι. Ιδιαίτερη προσοχή αξίζουν τα κεφάλαια «Ο βαθύς ρωσικός λαός» και «Ο ρωσικός εξαιρετισμός και η θεοκρατία». Ακόμη και να μη συμφωνεί κανείς σ' όλα, δεν μπορεί να αγνοήσει ότι ο Τριανταφυλλίδης προσφέρει στον Έλληνα αναγνώστη ένα πολύτιμο εργαλείο για τη μελέτη της «ρωσικής ψυχής» και του πολιτισμού της. **Γ.Σ.**

Μαρκ Γκαλεότι, Μικρή ιστορία της Ρωσίας. Από τον παγανισμό στον Πούτιν, μετάφραση: Σώτη Τριανταφυλλίου, Πατάκη, 284 σελ.

Μια σύντομη ιστορία 12 αιώνων της μεγάλης χώρας με το τόσο μυστήριο για το δυτικό μάτι, δοσμένη με γλαφυρό αλλά και δίκαιο τρόπο. Ο Μαρκ Γκαλεότι, βαθύτατος μελετητής της ρωσικής πραγματικότητας, ξεκινά από την ίδρυση της

χώρας περίπου στα μέσα του 9ου αιώνα και μένει κυρίως στους μεγάλους σταθμούς της εξέλιξής της. Δίνει έμφαση στις μάχες με τους Μογγόλους του 13ου αιώνα, στην πρώτη ρωσική απολυταρχία που εγκαθιδρύθηκε το 1462 με τον Ιβάν Γ' και στην κορύφωσή της μετά το 1545 με τον Ιβάν Δ' τον Τρομερό. Ακολουθούν ο Μιχαήλ Ρομανόφ, οι πόλεμοι με τους βόρειους λαούς, η εξέγερση των Κοζάκων για να φτάσουμε στον Μεγάλο Πέτρο. Η Μεγάλη Αικατερίνη Β', μαζί με οπαδούς του Διαφωτισμού, επεκτείνει τη Ρωσία με τους ρωσο-τουρκικούς και ρωσο-σουηδικούς πολέμους, εμβαθύνοντας και εδραιώνοντας τον μοναρχικό αυταρχισμό. Ορθοδοξία, απολυταρχία, εθνική αλαζονεία είναι τα επόμενα βήματα που οδήγησαν στη Ρωσική Επανάσταση, στα 70 χρόνια κομμουνισμού και στην πτώση του. Ο Πούτιν είναι ένας ακόμη τσάρος ή ένας ακόμη Γενικός Γραμματέας που ταιριάζει στα πρότυπα της ρωσικής ιστορίας, δεν είναι όμως και ιστορική νομοτέλεια. Θα το αγαπήσετε αυτό το βιβλίο. Γ.Σ.

Νικόλαος Σοϊλεντάκης, Από τα Χανιά στο Καλέ-Γκρότο. Η Μικρασιατική Εκστρατεία. Ιστορικό - φωτογραφικό αρχείο λοχία Παναγιώτη Ν. Σοϊλεντάκη, Αρμός, 132 σελ.

Έχοντας επιδείξει σημαντικό ενδιαφέρον προς την πολιτική ιστορία, ο επί σαράντα χρόνια δικαστής Νικόλαος Σοϊλεντάκης εκδίδει τη μαρτυρία του πατέρα του, ο οποίος έλαβε μέρος στη Μικρασιατική Εκστρατεία και καταθέτει το βίωμα και τις ανα-

μνήσεις του. Φοβερό πράγμα να χάσεις το ηθικό σου στον πόλεμο. Αν σου συμβεί είσαι ήδη χαμένος, λέει, συνοψίζοντας την εμπειρία του από τα πεδία των μαχών ο Παναγιώτης Σοϊλεντάκης και καλεί τον αναγνώστη να έρθει αντιμέτωπος με τα ηθικά του διλήμματα, με τον αγώνα για επιβίωση ή με την εκ των πραγμάτων υπονόμευση του ηρωικού πνεύματος αφού εύκολα υποχωρεί μπροστά στην αξία που έχει ένα σακί σταφίδες και στην προσπάθεια για απόκτησή του. Το κείμενο συνοδεύεται από 58 φωτογραφίες,

τραβηγμένες από το χέρι του φωτογράφου της μεραρχίας, Ευάγγελου Αχειλά. Εύστοχος ο πρόλογος του Ιωάννη Κ. Φιλανδρού. Β.Κ.

Δημήτρης Καμούζης, Αλέξανδρος Μακρής, Χαράλαμπος Μηνασιδής (επιμ.), Έλληνες στρατιώτες και Μικρασιατική Εκστρατεία, Βιβλιοπωλείον της Εστίας,

Ένας ιδιαίτερος τόμος που επιμελήθηκαν τρεις νέοι και ιδιαίτερα φιλόπονοι ερευνητές. Προσκληθήκαν σχετικώς νέοι επιστήμονες που έχουν ασχοληθεί σε βάθος με τον ελληνικό Μεσοπόλεμο και, σε αυτή τη συγκεκριμένη έκδοση, δίνουν φωνή στους

στρατιώτες της Μικρασιατικής Εκστρατείας. Βία και πρόκληση του πολέμου, επιστράτευση και εθελοντισμός, λιποταξίες και ανυποταξίες, ψυχολογικές και σωματικές προκλήσεις κατά τη διάρκεια του πολέμου, η καθημερινότητα στο μέτωπο, οι αιχμάλωτοι και οι αγνοούμενοι, οι ανάπηροι και τα θύματα των πολεμικών επιχειρήσεων, η πολιτικοποίηση των πολεμιστών, η αποκατάσταση και η επανένταξη στην κοινωνία των βετεράνων καθώς και η διαχείριση του τραύματος και της μνήμης του πολέμου, όλα αυτά προσεγγίζονται μέσα από έρευνα σε αρχαιακό υλικό αλλά και σε πολλές πρωτογενείς πηγές. Ο αναγνώστης βρίσκεται ενώπιον μιας παρουσίασης της Μικρασιατικής Εκστρατείας όπως δεν την έχει ξαναδεί. Β.Κ.

Τζορτζ Όργουελ, Ό,τι μου κάνει κέφι. Δοκίμια για τη λογοτεχνία και την Πολιτική, μετάφραση: Οδυσσεάς Πάππος, ανθολόγηση - επίμετρο: Σταύρος Ζουμπουλάκης, Μεταίχμιο, 592 σελ.

Η απελευθέρωση των πνευματικών δικαιωμάτων των βιβλίων του Όργουελ προκάλεσε έκρηξη επανεκδόσεων και νέων μεταφράσεων πασίγνωστων έργων του, και μεταξύ άλλων της *Φάρμας των ζώων* και του 1984. Το *Ό,τι μου κάνει κέφι* δίνει έμφαση στο δο-

κιμακό έργο του βρετανού συγγραφέα, που είναι εξίσου σημαντικό με το μυθολογικό. Ο Έλληνας αναγνώστης, κυρίως ο αριστοτέλης, ίσως μπει στον πειρασμό να διαβάσει πρώτο το δοκίμιο που αφορά την Ελλάδα (Δεκεμβριανά) και την Πολωνία, όπου ο συγγραφέας καταδικάζει «τις δωσιλογες κυβερνήσεις από όπου και αν προέρχονται». Ωστόσο, στο δοκίμιο «Λογοτεχνία και Ολοκληρωτισμός», ο Όργουελ είναι ξεκάθαρος: «ο σοσιαλισμός γίνεται συνήθως αποκλειστικά αντιληπτός ως ένα είδος μοραλιστικού φιλελευθερισμού. [...] Τώρα με βάση τα υπάρχοντα

στοιχεία πρέπει κανείς να παραδεχτεί ότι οι ιδέες αυτές διαψεύστηκαν». Ο Όργουελ πέθανε το 1950. Χρειάστηκαν άλλες τρεις δεκαετίες για να παραδεχτεί ο κόσμος το πρώτο συμπέρασμά του. Μ.Π.

Horst Kruger, Το διαλυμένο σπίτι. Τα νεανικά μου χρόνια στη Γερμανία του Χίτλερ, μετάφραση: Σίσσυ Παπαδάκη, Gutenberg, 231 σελ.

Το να ζεις στη Γερμανία του Χίτλερ, ακόμα και αν ήσουν Γερμανός, δεν ήταν μεγάλη τύχη. Ακόμη περισσότερο αν ήσουν στα εφηβικά σου χρόνια. Ο συγγραφέας είναι ο νεαρός Κρούγκερ που διηγείται πώς κλονίζεται και ανατρέπεται η ζωή μιας οικογένειας ευγενών

και μορφωμένων ανθρώπων, μικροαστών που μια ολόκληρη ζωή πάλευαν με νύχια και με δόντια ό,τι απειλούσε να καταστρέψει την ηθική της χώρας τους. Άνθρωποι ευγενικοί αναγκάζονται να τεθούν στην υπηρεσία του χιτλερικού τέρατος, χάνουν φίλους, διώκονται. Ο νεαρός Κρούγκερ υποχρεώνεται να εγκαταλείψει την ανάγνωση του Χαϊντεκέρ και του Νίτσε και, αφού πρώτα θεωρηθεί πρόδοτης, καταλήγει σμηνίας στον χιτλερικό στρατό. Αποκαλύπτει στάσεις και συμπεριφορές, που μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1960 κρύβονταν κάτω από τα γερμανικά χαλιά – και, κυρίως, την ανημποριά του απλού ανθρώπου απέναντι στη μηχανή του ολοκληρωτισμού. Ένα ευγενές, σαν τον συγγραφέα του, βιβλίο. Γ.Σ.

Hans Fallada, Ξένος στη χώρα μου. Ημερολόγιο φυλακής 1944, μετάφραση: Σίσσυ Παπαδάκη, Gutenberg, 336 σελ.

Ο γερμανός συγγραφέας Χανς Φάλλατα βρέθηκε στη φυλακή το 1923 και το 1926, κατηγορούμενος για ποινικά αδικήματα, και αργότερα, το 1933, γιατί το όνομά του ενεπλάκη σε απόπειρα εναντίον του Χίτλερ. Τον Αύγουστο του 1944 φυλακίστηκε ξανά,

αυτή τη φορά με την κατηγορία ότι αποπειράθηκε να σκοτώσει τη σύζυγό του, μάλιστα μεταφέρθηκε σε φυλακή-ψυχιατρική κλινική. Επιδιώκοντας να απαλλαγεί από επικίνδυνους εθισμούς, αποφάσισε να κρατήσει παράνομα ημερολόγιο με τις εμπειρίες του του εγκλεισμού. Μολονότι έγραφε πυρετωδώς, κατάφερε να μην αποκαλυφθεί. Και στις 4 Οκτωβρίου, με άκρα μυστικότητα και υπό καθυστάς φόβου, όταν του εγκρίθηκε ημερήσια άδεια εξόδου, έβγαλε λαθραία κρυμμένες κάτω από το πουκάμισό του τις μυστικές σημειώσεις του. Β.Κ.

Κώστας Αζελός,
Ο Ηράκλειτος και η Φιλοσοφία. Η πρώτη
σύλληψη του εν γίνεσθαι είναι της ολότητας,
μετάφραση: Δημήτρης Δημητριάδης,
Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 319 σελ.

Αναθεωρημένη έκδοση του κλασικού έργου του μεγάλου Έλληνα φιλόσοφου. Το βιβλίο προσφεύγει αρχικά στα βιογραφικά στοιχεία για να μας δείξει τι συνέβαλε ώστε η φιλοσοφία του Εφέσιου Ηράκλειτου να γίνει το πιο αποτελεσματικό του όπλο στη μάχη του για τη ζωή. Εδώ αναλύεται ο ρυθμός της σκέψης του και η απορρέουσα απ' αυτόν «διαλεκτική». Ο συγγραφέας εξετάζει με διεισδυτικό τρόπο, ίδιον της όλης γραφής του, την κοσμολογία, τη φυσική και τη θεολογία του Ηράκλειτου, αλλά και τον τρόπο που αυτός προσέγγισε τη θεότητα, την πολιτική και την ηθική στάση. Ο φιλόσοφος που είναι ευρέως γνωστός από τη φράση «τα πάντα ρει» δεν άντεχε την ανθρώπινη βλακεία, τονίζει ο συγγραφέας. Τέλος προσεγγίζεται εδώ η επιρροή της σκέψης του στον αρχαίο ελληνικό κόσμο του Πλάτωνα, του Αριστοτέλη, των Στωικών αλλά και στην Ανατολή. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το πώς ο «σκοτεινός φιλόσοφος» επηρέασε και τη νεωτερικότητα. Όταν λέμε κλασικό έργο, το εννοούμε. **Γ.Σ.**

Γιώργος Ι. Αλλαμανής,
Στον καιρό της Λιλιπούπολης.
Η βιογραφία μιας ραδιοφωνικής εκπομπής,
πρόλογος: Νίκος Κυπουργός,
Γιώργος Μητρόπουλος, Σιδερέης Πρίντζης,
Τόπος, 350 σελ.

Ακόμα και αν γνωρίζετε την *Λιλιπούπολη* μόνο απ' τα τραγούδια του δίσκου του διόλου απ' τις εκπομπές της, πιστεύω πως θα βρείτε συναρπαστικό αυτό το εξαιρετικό λεύκωμα, αφήγημα και ντοκουμέντο, έργο μεγάλης αγάπης, εξαντλητικής έρευνας και πολύπλευρης μελέτης του Γιώργου Αλλαμανή. Ταύτα τεκμαίρονται όχι μόνον από τις 51 συνεντεύξεις που ο ίδιος διεξήγαγε με συντελεστές/ριες της θρυλικής «παιδικής» εκπομπής του χατζιδακικού Τρίτου και άλλες/ους περί αυτήν γνώστρι/ες: τους κατατοπιστικούς πίνακες που αποτυπώνουν καταλεπώς τα σωζόμενα επεισόδια, τα 66 τραγούδια, κ.ά.: αλλά, πρωτίτως, από το ύφος και το χιούμορ του συγγραφέα: και, βεβαίως, τη δομή και το περιεχόμενο του βιβλίου, με την πρωματική εξέταση του φαινομένου «Λιλιπούπολη»: ως προς το Τρίτο και

τον Χατζιδακί, τους ποικίλους εχθρούς και τις περιπέτειές της κατά τις τέσσερις «εποχές» της (1977-1980), και τον έως σήμερα αντίκτυπό της. **Π.Ι.**

Sanne Blauw,
Η μεροληψία των αριθμών. Πώς οι αριθμοί
μας καθοδηγούν και μας παραπλανούν,
μετάφραση: Μαργαρίτα Μπονάτσου,
Αλεξάνδρεια, 250 σελ.

Οι αριθμοί δεν είναι αδιάφυστα τεκμήρια της πραγματικότητας. Αυτοί πολλές φορές μας εξαπατούν, όταν φυσικά το θέλουμε και εμείς. Η συγγραφέας ξεκινά με το πώς ο Τραμπ παραπλανούσε τους πάντες, με την παράθεση στοιχείων για τη θνησιμότητα λόγω της πανδημίας. Το πανέξυπνα γραμμένο αυτό βιβλίο από μια αναλύτρια των αριθμών προσπαθεί να αποδείξει στον αναγνώστη του γιατί οι αριθμοί, αντίθετα με την αιοποίηση της τεχνοκρατίας, πρέπει να γίνουν λιγότερο σημαντικοί για τους ανθρώπους. Γι' αυτό, χωρίς να αρνείται τη σημασία τους, παρακολουθεί πώς σε έρευνες, δημοσκοπήσεις, στατιστικές χειραγωγούνται και, στη συνέχεια, χειραγωγούν και τις αποφάσεις που λαμβάνουν οι άνθρωποι. **Γ.Σ.**

Γιάννης Μπαλαμπανίδης, Ok, Boomer!
Οι ιδέες της προόδου και της συντήρησης,
Πόλις, 221 σελ.

Ένα σημαντικό δοκίμιο για το χώρο της καθ' ημάς ταλαιπωρημένης αριστερής ιδεολογίας, που θέμα του είναι τι σημαίνει σήμερα η διαφορά προόδου και συντήρησης. Όχι όμως ως υποκατάστατο της αντίθεσης Αριστερά - Δεξιά, όπως επιχειρείται τελευταία, αλλά ως πυρηνικό στοιχείο αυτής της αντίθεσης. Πρωτίτως, μια σοβαρή προσέγγιση εννοιών όπως Αριστερά - Δεξιά, μεσαία στρώματα, ανεύρετο Κέντρο, δεξιοί και αριστεροί ριζοσπαστισμοί, πραγματική ισχύς και θέση του λαϊκισμού, πολιτική ορθότητα, εθνικισμοί και νατιβισμοί, οι πόλεμοι των πολιτισμών και των ταυτοτήτων. Αυτά και πολλά άλλα συντίθενται με πάθος και ψυχραιμία και το αποτέλεσμα είναι πολύ θετικό για όποιον ενδιαφέρεται να πάει βαθύτερα από τις κοινοτοπίες περί κεντροποίησης της πολιτικής. **Γ.Σ.**

Χριστίνα Κουλούρη (επιμ.), Η οικοδόμηση
του ελληνικού κράτους, Αλεξάνδρεια, 208 σελ.
Συλλογή σύντομων, στο σύνολό τους, κειμένων που γράφτηκαν από ανθρώπους που γνωρίζουν σε βάθος το αντικείμενό τους και γράφουν ad hoc γι' αυτό. Μεταξύ άλλων, η Λίνα Λούβη ανα-

φέρεται στη σχέση μεταξύ Ελλάδας και Ευρώπης έτσι όπως παρούσα τη κέμεσα από τον Τύπο. Ο Στέφανος Παπαγεωργίου παρουσιάζει μια ξεχασμένη πλην ενδιαφέρουσα μορφή του ελληνικού Αγώνα, τον σλάβο σπληαρχηγό Βάσο Μαυροβουιώτη· ο Χρυσάφης Ιορδάνογλου, από τους σημαντικότερους ιστορικούς οικονομικής ιστορίας, κάνει μια σύντομη ακτινογραφία της μεταπολεμικής οικονομικής ιστορίας ως τις μέρες μας· ο διεθνολόγος Κώστας Υφαντής περιγράφει τις σχέσεις Ελλάδας και Τουρκίας τα τελευταία 200 χρόνια και τις διακυμάνσεις τους... Στην έκδοση συμμετέχουν πολλοί ακόμα, αξιολογοί και καταξιωμένοι, ο καθένας στον τομέα του, ερευνητές. **Β.Κ.**

Αντώνης Ι. Ζαρκανέλας,
Η κόκκινη βία τη δεκαετία του '40
στην Πιερία, πρόλογος: Σάκης Μουμτζής,
Επίκεντρο, 288 σελ.

Τα χρονικά, οι μαρτυρίες, αλλά και η ιστορική έρευνα για την περίοδο του εμφυλίου, που μετά την *Ορθοκωστά* του Θανάση Βαλτινού και τις εργασίες του Στάθη Καλύβα και του Νίκου Μαραντζήδη εξετάζονται πλέον όχι υπό το πρίσμα μιας αριστερής θεολογίας, πληθαίνουν. Το βιβλίο περιλαμβάνει πληθώρα μαρτυριών για τη δεκαετία του 1940, που όλες συγκλίνουν στο συμπέρασμα ότι (όπως επισημαίνει ο Σάκης Μουμτζής στον πρόλογο) «ο αντιστασιακός αγώνας ήταν το όχημα για την κυριαρχία της Αριστεράς, τόσο μέσα στα χρόνια της Κατοχής, όσο κυρίως μετά την Απελευθέρωση». Άλλωστε, το κλίμα φάνηκε από το 1943-44, όταν ο γραμματέας του ΚΚΕ το διάστημα 1941-44, Γιώργης Σιάντος, είχε δώσει το σύνθημα «πας μη μεθ' ημών γκεσταπίτης». **Η.Καν.**

John Morrow, Ιστορία της δυτικής
πολιτικής σκέψης, μετάφραση:
Ηρακλής Οικονόμου, Επίκεντρο, 474 σελ.

Εκτενές και λεπτομερές εγχειρίδιο της δυτικής πολιτικής σκέψης (και όχι μόνο) από τον καθηγητή πολιτικών επιστημών στο Πανεπιστήμιο του Όκλαντ, Τζον Μόροου. Πολιτική σκέψη χωρισμένη κατά ιστορικές περιόδους και στοχαστές. Το βιβλίο επικεντρώνεται στην ιδέα της εξουσίας όπως αυτή αναπτύσσεται κυρίως στα κράτη. Ο συγγραφέας του εστιάζει σε ποιους σκοπούς πρέπει να στρέφεται η πολιτική εξουσία. Ποιος πρέπει να ασκεί την ανώτατη εξουσία και πώς πρέπει να την ασκεί. Και το πιο σημαντικό απ' όλα που απασχο-

λησε τους στοχαστές της νεωτερικότητας: νομιμοποιείται, και πώς, η αντίσταση στην εξουσία και τι σημαίνει επανάσταση κατά της εξουσίας. Σ' αυτή την έκδοση έχουν προστεθεί και σκέψεις όχι μόνο για το πώς διαρθρώνεται εσωτερικά η εξουσία, αλλά και πώς αυτή εκδηλώνεται στις διεθνείς σχέσεις. Βιβλίο που όχι μόνο πληροφορεί τον αναγνώστη του αλλά και τον θέλγει. Γ.Σ.

Fredric Jameson, Τα Αρχαία Μπένγιαμιν, μετάφραση: Βάσια Λέκκα, Πλέθρον, 389 σελ.

Αν και με μάλλον «παρapiλανητικό» ελληνικό τίτλο, αφού ο σωστός θα ήταν «Οι Φάκελοι Μπένγιαμιν» (*The Benjamin Files*, στο πρωτότυπο), εφόσον ο γνωστός μελετητής του έργου του γερμανοεβραίου στοχαστή δεν έχει θέμα τα Αρχαία Μπένγιαμιν (στην Ακαδημία των Τεχνών του Βερολίνου, αλλά και στο Τελ Αβίβ), είναι ένα σημαντικό βιβλίο-οδηγός στη λαβυρινθώδη πορεία ενός πνεύματος «πάντα ριζοσπαστικού, ποτέ συνεπούς», όπως ο ίδιος ο Μπένγιαμιν αυτοχαρακτηριζόταν. Ο Τζέιμσον αποφεύγει τους «μονόδρομους» εκείνους, που επιχειρούν να εγκλωβίσουν το πνεύμα και το έργο του στοχαστή, και επιχειρεί μια δημιουργική, αλλά και ριζοσπαστική ανασύνθεση «των εικόνων που στοίχισαν τον Μπένγιαμιν»: από την Ά. Λάις και τις Στόες στα Ερέπια της Ιστορίας, από το Βερολίνο στη Μόσχα και το Παρίσι, κι από το Αρχαϊκό στο Μοντέρνο. Κ.Θ.Κ.

Etel Adnan, Ο Ορφείας απέναντι στο κενό και Χάνιερ Μύλλερ και Τιντορέττο: Το πιθανό τέλος του τρόμου, μετάφραση: Βασιλική Γκέτσιου και Σπύρος Γιανναράς, Άγρα, 57 σελ.

Οι θεοί δεν ήθελαν να μάθει ο Ορφείας το μυστικό του θανάτου: ότι [...] είναι δραστικός, αμετάκλητος. [...] Η επίγνωση [αυτή, είναι] ο έσχατος θριάμβος του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού. Δυο δοκίμια για το Σκότος: το κενό, τον θάνατο, τον τρόπο – με τον προσωπικό τρόπο της

Ετέλ Αντνάν (1925-2021), που συνδυάζει την ευ-

ρυμάρθεια με την ποιητικότητα των απροσδόκων συνειρημών και των πρωτότυπων συλλήψεων. Στο πρώτο, εξετάζεται η σχέση του Ορφεία με δυο θεότητες: τη Μηνμοσύνη (μητέρα των Μουσών, άρα και της Μουσικής) και τον Αδη. *Η μουσική, όταν παίζεται, αποτελεί μια διαρκή ανόσταση και επιτελεί τη δημιουργία [...] του χρόνου μέσω της μνήμης.* Στο δεύτερο, διερευνά τη σχέση δυο πολλαπλώς απομακρυσμένων καλλιτεχνών, στηριγμένη στην ιδέα πως *η ζωγραφική της Αναγέννησης [...] έχει στενή συγγένεια με το θέατρο.* Π.Ι.

Αλέξης Βάκης, Μάνος Χατζιδάκις – Ο Μεγάλος Ερωτικός, πρόλογος: Νίκος Ξυδάκης, επίμετρο: Γιώργος Ανδρέου, Οξύ, 161 σελ.

Καλοσχεδιασμένο και καλογραμμένο τομίδιο για τον δίσκο-σταθμό στο έργο του Χατζιδάκι και στην ελληνική τραγουδοποιία συνολικά (αν όχι και γενικώς στην ελληνική μουσική). Ο συγγραφέας του, μες σε περίπου 150 σελίδες μικρού σχήματος, παραθέτει πληροφορίες, συνεντεύξεις διαφόρων, κι άλλα τεκμήρια· εξετάζει τη γένεση αυτού του κύκλου τραγουδιών κατά την παραμονή του συνθέτη στην Αμερική την περίοδο 1966-1972· την καθοριστική συμβολή των δυο ερμηνευτών: της Φλέρας Νταντωνάκη και του Δημήτρη Ψαριανού· πολύτιμες λεπτομέρειες για τη διαδικασία της ηχογράφησης και την κριτική πρόσληψη του δίσκου· τη θέση του στην πορεία του συνθέτη του· και, με τη συνδρομή του διευθυντή ορχήστρας Μίλτου Λογιάδη, κάποιες μουσικές ιδιαιτερότητες του. Χρήσιμη κι απολαυστική επισκόπηση, που σου ανοίγει την όρεξη να ξανακούσεις –προσέχοντάς το αλλιώς– το έργο. Π.Ι.

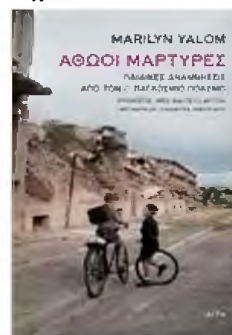
Julie Parkman, Η μάχη της Λέρου. Πολεμώντας τον Χίτλερ στα Δωδεκάνησα, μετάφραση: Κατερίνα Σέρβη, Πατάκι, 528 σελ.

Η συνθηκολόγηση της Ιταλίας στις αρχές Σεπτεμβρίου του 1943 είχε αποτέλεσμα και τη μερική αναθεώρηση της στρατηγικής των Συμμάχων, τουλάχιστον ως προς τη Μεσόγειο, καθώς φάνηκε ότι μπορούσαν να καταλάβουν μέρος τουλάχιστον των ιταλοκρατούμενων περι-
οχών κυρίως στον ελλαδικό χώρο. Αλλά οι Γερμανοί δεν αφηνιάστηκαν και αντικατέστησαν τις Ιταλικές φρουρές στα περισσότερα ιταλοκρατούμενα εδάφη της ηπειρωτικής αλλά και της νησιωτικής Ελλάδας.

Η εκστρατεία των Συμμάχων στα Δωδεκάνησα, και ειδικότερα η μάχη της Λέρου, έγινε σε εκείνη τη συγκυρία, κράτησε από τις 8 Σεπτεμβρίου ως τις 16 Νοεμβρίου 1943 και στοίχισε τις ζωές σε εκατοντάδες Βρετανούς, Ιταλούς και Γερμανούς στρατιώτες. Στο βιβλίο της η Τζούλι Πάρκμαν, βασισμένη σε πλήθος επίσημων και ιδιωτικών αρχείων, σε προσωπικές συνεντεύξεις και σε επιστολές αφηγείται με ζωντανή γλώσσα την προετοιμασία των Βρετανών, την ηρωική πλην μάταιη μαχητικότητα τους και τις συνέπειες της αποτυχίας. Συναρπαστικό ανάγνωμα. Β.Κ.

Marilyn Yalom, Αθώοι μάρτυρες – Παιδικές αναμνήσεις από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, μετάφραση: Παλμύρα Ισιμυρίδου, πρόλογος: Meg Waite Clayton, επιμέλεια: Ben Yalom, Άγρα, 277 σελ.

Λίγο προτού κλείσω τα έξι μου χρόνια, [...] ήμουν σύνορη: Όσο έβλεπα τη Νούνι να γραφεί γραμμάτια στο γραφείο της, ο Πάπι μου ήταν ζωντανός. Είχε πάει να διώξει τους Ρώσους σ' ένα μέρος που λεγόταν Μέταπο. Η προσωπική μαρτυρία, ιδιαίτερας όταν αφορά μια ταραγμένη ιστορική περίοδο, συχνά υπερβαίνει την αξία του τεκμηρίου, λειτουργώντας ταυτόχρονα ως φιλική εξομολόγηση και –σοδιάποτε «άτεχνο»– έργο τέχνης: παρηγορητικά. Η πολύπλευρη λογία Μέριλιν Γιάλουμ (1932-2019) συλλέγει, παραθέτει και, τέλος, σχολιάζει, τις μαρτυρίες έξι άλλων ανθρώπων και της ίδιας, από τα παιδικά τους χρόνια κατά τη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου σε διάφορες χώρες: Αμερική, Γαλλία, Γερμανία, Φινλανδία, Σουηδία, Τσεχοσλοβακία, Αγγλία, Ουγγαρία, Ολλανδία. [Τ]ο χειρότερο απ' όλα ήταν οι εικόνες των εκσκαφών που μετακινούσαν ολόκληρα βουνά από πτώματα. Επίκαιρο βιβλίο, φευ. Π.Ι.

Εύα Μπέη, Με τον Νίκο Καρούζο (Ημερολόγιο), εκδ. Loggia, 382 σελ.

Ίσως πάντα να ήμουν αργή. Μον έπαιρνε πολύ χρόνο για να μετατραπεί το γεγονός σε κάτι βαθύτερο, κι αυτό με καθυστέρουσε. Αν καρδιά του βιβλίου αυτού είναι η συντροφική σχέση της ζωγράφου Εύας Μπέη με τον ποιητή Νίκο Καρούζο, σώμα του είναι το σταδιακό ξεδίπλωμα της δικής της καλλιτεχνικής ανάπτυξης, με τα μέλη του να εκτείνονται ως πίσω, στην παιδική της ηλικία, καθώς και προς τα εμπρός, τη ζωή της ως σήμερα, κατά τις τρεις δεκαετίες μετά το θάνατο του Καρούζου. «Ημερολόγιο»· σεμνός υπότιτλος – όμως η περίτεχνη

σύνθεση και δομή του, η ποίκιλη στο ρυθμό και την έκταση της αφήγησης, η εναλλαγή χωρίων «εις εαυτών» με καθαρή διήγηση, η ελεύθερη κίνηση του μες στο χρόνο, το καθιστούν, πέρα από ανάγνωσμα που λαχταράς να μην τελειώσει, άρτιο και πρωτότυπο έργο τέχνης. Π.Ι.

Irene Vallejo, Πάπυρος, Η περιπέτεια του βιβλίου από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, μετάφραση: Κλεοπάτρα Ελαιοτριβιάρη, Μεταίχμιο, 542 σελ.

Η ισπανίδα φιλόλογος ξαναγεί το αναγνωστικό κοινό στις υπέροχες διαδρομές που ακολούθησε ο κόσμος του βιβλίου από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Πώς κατασκευάστηκε εδώ και τριάντα αιώνες το βιβλίο από καπνό, πέτρα, λάσπη, καλάμια, μεταξι, δέρμα, δέντρα

και, πιο πρόσφατα, από πλαστικό και φως. Δυο είναι οι βασικοί κόσμοι που στήριξαν το βιβλίο: ο ελληνικός και ο ρωμαϊκός. Αυτή η ξενάγηση στέκεται στα πεδία των μαχών του Αλεξάνδρου και στη Βίλα των Παπύρων, στη λάβα του Βεζούβιου, στα ανάκτορα της Κλεοπάτρας και στη σκηνή της δολοφονίας της Υπατίας. Και συνεχίζει στα πρώτα γνωστά βιβλιοπωλεία και στα εργαστήρια χειρόγραφης αντιγραφής, στις πυρές όπου κήκαν απαγορευμένοι κώδικες, στα γκουλάγκ, στη βιβλιοθήκη του Σεράγεβο και στον υπόγειο λαβύρινθο της Οξφόρδης το έτος 2000. Πάνω απ' όλα, όμως, έχουμε την ιστορία χιλιάδων απλών ανθρώπων που συνέβαλαν στη δημιουργία και τη διάδοση των βιβλίων. Όλα αυτά και πολλά παραπάνω στολισμένα με μια υπέροχη γραφή. Γ.Σ.

Παντελής Μπουκάλας, Ο Έρωσ και το Έθνος. Οι φυλές, οι θρησκείες και η δημοτική ποίηση της αγάπης, Άγρα, 765 σελ.

Μολονότι το δημοτικό τραγούδι μετέχει στον πνευματικό και ηθικό κόσμο που συνδημιουργούν οι παροιμίες, τα ανέκδοτα και οι παραδόσεις, κατορθώνει σε πολλές περιπτώσεις να υπερβεί τα στενά όρια του κόσμου αυτού ή να τα υπονομεύσει. Πρόκειται για το Α' μέρος του Δ' τόμου των δοκιμών για το δημοτικό τραγούδι του Παντελή Μπουκάλα με τον γενικό τίτλο «Πιάνω γραφή να γράψω...». Κάθε τόμος, κι ένας κόσμος: τμήμα του πολυδιάστατου σύμπαντος στο οποίο μας ξαναγεί κατά τρόπο συναρπαστικό ο συγγραφέας του, ποιητής, κριτικός, μεταφραστής και δεινός μελετητής του δημοτικού τραγουδιού. Το πώς παρουσιάζονται σε αυτό οι ερωτικές σχέσεις Ελληνίδων κι Ελλήνων

με αλλοφύλους (Βλάχους, Αρβανίτες, Τούρκους και μαύρους) είναι το κεντρικό «θέμα» του βιβλίου. Ο κορμός αυτός εξετάζεται εξονυχιστικά – αλλά πόσο σαγηνευτικά, πάλι, τα παρακλάδια του... Π.Ι.

Νικάνδρος Νούκιος ο Κερκυραίος, Ταξίδι στην Εσπερία, προλεγ.-εισ. Α'-επιμ.: Paolo Odorico, εισ. Β'-σημ.: Joel Schnapp, επιλεγόμενα: Yves Hersant, μετάφραση: Σμαράγδα Τσοχανταρίδου, Άγρα, 523 σελ.

Ο Σεφέρης τον είχε εγκωμιάσει, έχοντας διεικδυμένο μόνο λίγες σελίδες του – και τώρα, επιτελους (άξιο νέο τέκνο της παράδοσης της Άγρας στις εμπειριστάτωμένες και συγχρόνως απολαυστικές εκδόσεις σπάνιων έργων), το έχουμε ολόκληρο στα χέρια μας, σε αρχαιζόντα ελληνικά του 16ου αιώνα, και σε νεοελληνική απόδοση (συν χρησιμότερες εισαγωγές, σημειώσεις, κ.λπ.). Κερκυραίος ο συγγραφέας του, ταξιδεύει στην Ιταλία, στη Γερμανία, στις Κάτω Χώρες, στην Αγγλία και τη Γαλλία – μα τον τρώει κι ο καμμός της πατρίδας του. Περιγραφές τόπων και συνθηγιών, εξιστορήσεις γεγονότων και αναφορές σε άλλους συγγραφείς πλέκονται με τρόπο γοητευτικό: σύννοδοι, πόλεις, ηγεμόνες και λόγιοι (ο Λούθηρος, ο Έρασμος), αλλά και ο τρόπος παρασκευής της *βήρρας ή κερβεσίας* ή η χρήση των *καμβίων*, των συναλλαγματικών (στο Χρηματιστήριο του Λονδίνου, βεβαίως). Π.Ι.

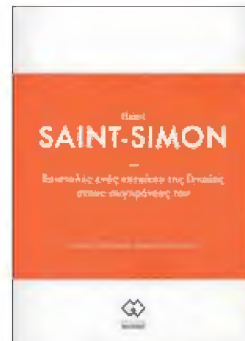
Γκαστόν Ντεσάν, Η Ελλάδα του Χαριλάου Τρικούπη, πρόλογος: Νίκος Κ. Αλιβιζάτος, μετάφραση: Αριστέα Κομνηνέλλη, Μεταίχμιο, 370 σελ.

Ο γάλλος περιηγητής και φιλέλληνας ακολουθεί τα βήματα του Εντμόν Αμπου, αλλά σε μια πολύ μεταγενέστερη εποχή, αυτήν του Χαριλάου Τρικούπη, ο οποίος θεωρεί ότι είναι ο μόνος που οργιζόταν και πάλευε να πατάξει τη διαφθορά στον δημόσιο τομέα. Δεν μένει όμως μόνο στον Τρικούπη ή και στον βασιλέα Γεώργιο Α', σχολιάζει και τους απλούς ανθρώπους, τους ψαράδες της Αμοργού, τους αγρότες του Σπερχειού. Ανακαλύπτει τα πλεονεκτήματα του Έλληνα στον τραπεζικό και όχι στον βιομηχανικό τομέα. Τον εντυπωσιάζει η ελευθερία και η ποικιλία του Τύπου. Στο βεληκεές της ανάλυσης του εμπίπτει και ο κληρονομικός χαρακτήρας του κομματικού συστήματος και των παραξενιών του. Οι προσπάθειες εκσυγχρονισμού, το γλωσσικό, η οικονομία, η δικαιοσύνη, τα αρχαία μνημεία δεν θα μπορούσαν να λείπουν από τη ματιά του γάλλου αρχαιολόγου.

Το μωσαϊκό της Ελλάδας του Τρικούπη γραμμένο από έναν άνθρωπο που αγάπησε την υπαρκτή και όχι την ιδεατή Ελλάδα. Γ.Σ.

Ανρί Σαιν-Σιμόν, Επιστολές ενός κατοίκου της Γενεύης, εισαγωγή - μετάφραση: Δημήτρης Φούφουλας, Petites Maisons, 88 σελ.

Τρεις επιστολές του μεγάλου γάλλου «ουτοπιστή» συγγραφέα με την πολυκύμαντη ζωή του στρατιωτικού, του ριψοκίνδυνου επιχειρηματία και του συγγραφέα των τριών τάξεων, η μια εκ των οποίων για την αποστολή του έργου του στον Ναπολέοντα, Όσο και να είναι

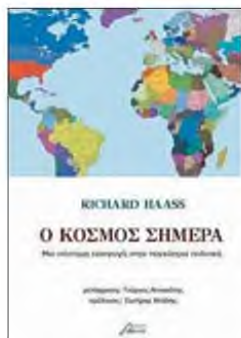
σύντομα αυτά τα κείμενα, κατορθώνουν να αναδείξουν το εύρος της σκέψης του για το ρόλο των τριών τάξεων (διανοουμένων-διαφοριστών, επιχειρηματιών και εργατών) και για τη θέση τους στο κοινωνικό όλον. Η εξαιρετική εισαγωγή του μεταφραστή μάς προετοιμάζει για να αναζητήσουμε και να διαβάσουμε και άλλα έργα του Σαιν Σιμόν. Γ.Σ.

Κωνσταντίνος Α. Βλάσσης, Οι τελευταίες μέρες του Αρμιοστή. Ο Αριστείδης Στεργιάδης και ο Αύγουστος του 1922, Οξύ, 173 σελ.

Ήταν, και παραμένει, η πλέον αντιφατική προσωπικότητα στο τελευταίο κεφάλαιο της Μικρασιατικής Καταστροφής: προσωπική επιλογή του Ελευθερίου Βενιζέλου, που όμως δεν θα «πέσει και στη φωτιά» για τον Ύπατο Αρμιοστή της Σμύρνης, μισητός από πολλούς Μικρασιάτες, Σμυρνιούς κυρίως, για άλλους «αποδιοπομπαίος τράγος», αλλά και άνθρωπος του καθήκοντος, που συγκρούεται με ανυπέβλητες δυσκολίες. Ο Αριστείδης Στεργιάδης, ως προσωπικότητα και ως «αφήγημα», είναι συνυφασμένος με το μεγαλείο και την τραγωδία της Ρωμιοσύνης στα μικρασιατικά παράλια το «πύρινο 1922». Στη μονογραφία του, ο Κ. Α. Βλάσσης όχι μόνο αποκαθιστά μέσα από την ενδελεχή έρευνα (των Αρχείων Α. Στεργιάδη συμπεριλαμβανομένων) αδικίες και προκαταλήψεις, αλλά αποτιμά με κριτικό και νηφάλιο πνεύμα το ρόλο του Στεργιάδη στις ιστορικές και πολιτικές διαστάσεις των ταραγμένων χρόνων. Κ.Θ.Κ.

Richard Haass, Ο κόσμος σήμερα. Μια σύντομη εισαγωγή στην παγκόσμια πολιτική, μετάφραση: Γιώργος Αποσκίτης, πρόλογος: Σωτήρης Ντάλης, Ασίνη, 541 σελ. Η εισβολή της Ρωσίας του Πούτιν στην Ουκρανία επιβεβαιώνει, ακόμα μια φορά, ότι το πεδίο της διεθνούς πολιτικής είναι δύσκολο και χρειάζεται

να μπορούμε να το κατανοούμε. Ο εικοστός πρώτος αιώνας ήδη έχει επιφέρει τέσσερις κρίσεις που επέδρασαν καθοριστικά στις ζωές μας. Η 11η Σεπτεμβρίου και η ιολογική τρομοκρατία, η μεγάλη οικονομική κρίση στα τέλη της πρώτης δεκαετίας του αιώνα,

η κρίση που έφερε η πανδημία και, τώρα, η εμπλοκή στην Ουκρανία είναι γεγονότα που επιφέρουν αβεβαιότητα και υπόσχεση αλλαγών, όχι πάντα προς το καλύτερο. Ο Ρίτσαρντ Χάας, πρόεδρος του ακοιματίτου Συμβουλίου Εξωτερικών Σχέσεων των ΗΠΑ, με απλή και κατανοητή γλώσσα, περιγράφει ό,τι πρέπει να γνωρίζεις κανείς για τις διεθνείς σχέσεις, προκειμένου να καταλαβαίνει όσα συμβαίνουν στον κόσμο, τις αιτίες τους και τις δυνατότητες της διεθνούς κοινότητας να τιθασεύει τις κρίσεις επί ωφελεία της. **Η.Καν.**

Ginger Dellenbaugh, Μαρία Κάλλας – Lyric and Coloratura Arias, μτφρ.: Ζήσιμος Τρυφίδης,

πρόλ.: Λιάνα Σκουρλή, Οξύ, 194 σελ.

Κάποιοι/ες φρονούν ότι ο δίσκος *Lyric and Coloratura Arias* είναι η καλύτερη εισαγωγή, σύνοψη, και απόδειξη της μοναδικής τέχνης της Κάλλας (ή κι ότι αρκεί και ένα μόνο, συντομιατό track του: «Είμαι η ταπεινή θεραπευμένη του πνεύματος του δημιουργού») – κι ως απουσιάζουν δείγματα της δραματικής σοπράνο. Ήταν ένας από τους αριστουργηματικούς δίσκους της που –απίστευτο!– ηχογραφήθηκαν μες σε σύντομο χρονικό διάστημα το 1954 –χρυσή εποχή, φωνητικά και ερμηνευτικά, για την ασύλληπτη μουσική– στο Λονδίνο. Η συγγραφέας διεξέρχεται, με προσεγγίσεις ευφάνταστες και πρωτότυπες (αναφερόμενη πότε στον Τομ Γουάιτς και πότε στον Ρολάν Μπαρτ!) μία μία τις οκτώ άριες από επτά όπερες που απαρτίζουν τον δίσκο. Άλλο ένα διαμαντάκι της υπέροχης σειράς «33 και 1/3» των εκδόσεων Οξύ, με μικρά αλλά πλουσιότατα βιβλιαράκια για σημαντικούς δίσκους. **Π.Ι.**

Δημήτρης Παναγιωτάτος, Μπορεί η τέχνη να αλλάξει τον κόσμο; 50 ταινίες και βιβλία που άλλαξαν τη ζωή μου για πάντα, Καστανιώτη, 221 σελ.

Ο γνωστός σκηνοθέτης Δημήτρης Παναγιωτάτος μάς προσφέρει τον δικό του «οδηγό κινηματογράφου και λογοτεχνίας», έναν προσωπικό Κανόνα, συχνά με εξομολογητικό τόνο, που συνοδεύει τα διεισοδικτικά σχόλιά του, ως αναγνώστη και θεατή.

Ταινίες και βιβλία που όχι μόνο τον επηρέασαν στη δημιουργική πορεία του, από τα αρχικά έδρανα της Νομικής στις μηχανές λήψης, αλλά άφησαν και ένα έντονο αποτύπωμα «στο πέρασμα του χρόνου», στον ίδιο, αλλά και στους συνομηλικούς αναγνώστες αυτού του reader. Στην καλαίσθητα επιμελημένη έκδοση παρακολουθούμε την προσωπική, αισθητική-«αισθηματική αγωγή», που εκπλήσσει ευχάριστα με τη (φαινομενική) αναπαράσταση των επιλογών που διαμόρφωσαν «στο πέρασμα του χρόνου» το ανήσυχο πνεύμα του δημιουργού. **Κ.Θ.Κ.**

Βασίλειος Α. Κωνσταντινόπουλος - Χρήστος Ν. Χριστοφίλιας, Τρωικός Πόλεμος και Επικός Κύκλος. Πού, πώς, πότε και γιατί επινοήθηκε ο μύθος του Τρωικού Πολέμου, Κάκτος, 274 σελ.

Οι δύο συγγραφείς, με κίνδυνο να θέσουν σε επιφυλακή τους «συνήθεις υπόπτους» της υπεράσπισης των αληθειών του «έθνους» και της προγονικής ιστορίας, υποστηρίζουν πως ο Τρωικός Πόλεμος δεν υπάρχει ως ιστορικό γεγονός αλλά μόνο ως ποιητική - λογοτεχνική εκδοχή. Επανεξετάζοντας τις ιστορικές μαρτυρίες, κυρίως μετά τις ανασκαφές του Μ. Korfmann, και ιδίως τις χεττιτικές επιγραφές, δείχνουν με σεβασμό στην ιστορική αλήθεια ποιος, πότε, πού και γιατί επινόησε τον Τρωικό Πόλεμο, στην περίπτωση της μη ιστορικότητάς του. Και αυτή τους η ανάλυση στηρίζεται στη μελέτη του Επικού Κύκλου, στην επική σύνθεση και στα δομικά της στοιχεία (εξάμετρο, σύνταξη, εκφραστικοί τρόποι, γραμματική), στο ομηρικό ζήτημα, στην επεξεργασία του κειμένου από τους Αλεξανδρινούς γραμματικούς, στα σχόλια και στα χειρόγραφα. Πολύ ενδιαφέρουσα εργασία με παραπομπές στο πώς πρέπει να αντιμετωπίζεται η σύνδεση του μύθου με την πραγματικότητα. **Γ.Σ.**

Κωστής Παπαγιώργης, Τα βιβλία των άλλων - 1: Έλληνες συγγραφείς, εισ.: Δημήτρης Καραμπέλας, επιλογή κειμένων: Γιάννης Αστερής και Δημήτρης Καραμπέλας, Καστανιώτη, 445 σελ.

Ο Καβάφης [...] ήταν απόφοιτος θραγενής που γλίτωσε μάλλον την βαριά μπόρα της ενδοτιστίας. Ακόμα και όσες/οι πιθανώς δεν είναι φανατικές/οί αναγνώστρι/ες του δοκιμακού έργου του Κωστή Παπαγιώρ-

γη, δύσκολα θα αντισταθούν στη θέληση των σημειωμάτων του για βιβλία και συγγραφείς- κριτικών ή παρουσιάσεων, με επιχειρήματα ή απλώς αριστοτεχνικά διατυπωμένες εντυπώσεις, και με ύφος μεικτό, μεταξύ ευρυμαθούς λογιοσύνης και κομψής ελαφρότητας βραδινής συνεστίασης. Ακριβείς και πολύτιμες, συχνά, οι συλλήψεις και οι διατυπώσεις του: *ο [Καρυωτάκης] αποτελεί ξεχωριστό κεφάλαιο στην εσωτερική ιστορία του τόπου, την ωρίμανση της νεοελληνικής συνειδήσης και σ' εκείνο που θ' αποκαλούσαμε μύδια σύλληψη του πραγματικού.* Τίτάνιο το έργο των δύο επιμελητών, να ξεδιαλέξουν μεσ' από ένα θηριώδες πλήθος κειμένων- απαραίτητη και διαφωτιστική η εισαγωγή του Δημήτρη Καραμπέλα. **Π.Ι.**

Έλσα Νικολαΐδου, Φιλοσοφία για όλους. Γιατί να διαβάσουμε τους αρχαίους φιλοσόφους, Μεταίχμο, 293 σελ.

Το βιβλίο αυτό αποσκοπεί να μας απαλλάξει από το φόβο της φιλοσοφίας, να μας δείξει ότι δεν είναι μια δύσκολα αποκωδικοποιούμενη σκέψη αλλά ένας δρόμος που αν τον ακολουθήσουμε θα ανακαλύπτουμε λύσεις για τα καθημερινά προβλήματα μας. Οι απαντήσεις που δίνουν οι αρχαίοι φιλόσοφοι σε ερωτήματα όπως ποιος είναι ο σκοπός της ανθρώπινης ζωής, ποια παιδεία είναι κατάλληλη, πώς ορίζεται η ευτυχία, ποια η σχέση φιλοσοφίας και επιστήμης, τι είναι η φιλαντία, πώς οι επιλογές τους δείχνουν το χαρακτήρα των ανθρώπων, τι θα γινόταν αν κυβερνούσαν οι φιλόσοφοι και πολλά άλλα συνθέτουν το ουράνιο τόξο της ανθρώπινης σοφίας, πολύτιμο οδηγό της ζωής όχι μόνο των φιλοσόφων αλλά όλων των ανθρώπων. **Γ.Σ.**

Ε. Τ. Bell, Οι μαθηματικοί. Ο βίος και τα επιτεύγματα σπουδαιών μαθηματικών, από τον Ζήνωνα έως τον Ροϊνκάρ, μετάφραση: Μανόλης Μαγειρόπουλος, Νικηφόρος Σταματάκης, 735 σελ.

Πώς να μιλήσεις συνοπτικά για ένα ογκωδέστατο, εκλαϊκευμένο βιβλίο για την ιστορία των μαθηματικών αλλά, κυρίως, για τα πρόσωπα που εξέλιξαν μια σαηνευτική (για όσους ξέρουν) επιστήμη; Θα αρκεστώ στην παράθεση μερικών ονομάτων και των τίτλων του κεφαλαίου που γράφτηκε γι' αυτούς: Καρτέσιος; αριστοκράτης, στρατιώτης και μαθηματικός. Νεύτων; στην ακρογιαλιά. Λάμπνιτς; κύριος

απλές και, με λίγη προσοχή, απολύτως κατανοητές. **Η.Καν.**

Γιώργος Συμπάρδης, Σκόρπια. Κείμενα για συγγραφείς και βιβλία, Μεταίχμιο, 276 σελ.

Είναι πολύ χρήσιμη –και μια καλή οδός γνωριμίας μας με άγνωστές μας περιοχές της τέχνης, ή «εκ των έδων» φωτισμού γνωστών– η ανάγνωση καλλιτεχνών που γράφουν για έργα που εκτιμούν και αγαπούν. Έτσι, η συναγωγή κειμένων του άξιου πεζογράφου Γιώργου Συμπάρδη για ομοτέχνους του και βιβλία τους (συν τρεις ποιητές: εις εξ αυτών και δις εμφανιζόμενος, ο Καβάφης), μαζί με άλλα δυο (ένα για τα Αισχύλεια της πόλης καταγωγής του: της Ελευσίνας, κι ένα για τη γραφή γενικά), δεν μας παρουσιάζει μόνο πρόσωπα που (λόγω «συγγένειας») θα αναμέναμε (π.χ. τον Μένη Κουμαντάρε, τετράκις, ή τον Θανάση Χειμωνά, δις) αλλά και μας συστήνει λιγότερο γνωστές φωνές: π.χ. τη διηγηματογράφο Γαλάτεια Ριζιώτη. Πάντα δε με το απατηλά ήρεμο κι «απλό», μα «ύπουλα» βαθύ ύφος του συγγραφέα τους. **Π.Ι.**

Σέρι Μπέριμαν, Η πολιτική εξέλιξη της Νεότερης Ευρώπης. Δημοκρατία εναντίον δεσποτειάς και δικτατορίας από το Παλιό Καθεστώς μέχρι τις μέρες μας, μετάφραση: Μιχάλης Λαλιώτης, Δώμα, 761 σελ.

Η συγγραφέας και καθηγήτρια πολιτικής επιστήμης στο Κολέγιο Μπάρναρντ του Πανεπιστημίου Κολούμπια δεν είναι μόνο καλή γνώστρια της ιστορίας της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας, δεν είναι μόνο μια παρεμβατική διανοούμενη, είναι και εμβριθέστατη αναλύτρια της ιστορίας της νεωτερικότητας. Είναι αδύνατον να περιγράψει κανείς αυτό το βιβλίο με λίγες λέξεις. Όχι μόνο γιατί είναι ογκώδες, αλλά

και γιατί είναι μεγαλειώδες. Μέσα σε 761 σελίδες συμπυκνώνονται: η ιστορία της συγκρότησης της δημοκρατίας, οι απειλές εναντίον της, οι φίλοι και οι εχθροί της, οι αγώνες για την υπεράσπιση της. Μια ιστορία που ξεκινά από το Παλιό Καθεστώς, την αγγλική ιδιαιτερότητα και τη Γαλλική Επανάσταση. Μια ιστορία που συνεχίζει με τις Επανάσεις του 1848 και τη δημιουργία τον 19ο αιώνα των εθνών κρατών. Για να περάσουμε από τους Παγκόσμιους Πολέμους του 20ού αιώνα και τους ολοκληρωτισμούς στην εδραίωση της δημοκρατίας στη Δυτική Ευρώπη. Το έργο της ιστορικού αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο στην ανανέωση της ιστορίας της ευρωπαϊκής νεωτερικότητας. **Γ.Σ.**

Ιζόλντε Καρίμ, Εγώ και οι άλλοι, Πώς μας αλλάζει όλος ο νέος εκπλουραλισμός, μετάφραση: Εύη Μαυρομάτη, Το μέλλον, 239 σελ.

Η αυστριακή φιλόσοφος και δημοσιογράφος καταγράφει τρεις φάσεις ατομικισμού. Η πρώτη φάση καλύπτει το διάστημα από το 1800 έως το 1960. Σε αυτόν τον πρωτογενή ατομικισμό, τα άτομα συντηρήχαν στο πλαίσιο ενός εθνικού αρχέτυπου ή φαντασιακού ως ίσα και όμοια (ένα άτομο-μία ψήφος. Εδώ ο κύριος (πολίτης) «αφαιρείται» από την ιδιότητα του bourgeois (ιδιώτη). Ο δεύτερος ατομικισμός ήταν και αυτός εκπλουραλισμός, αλλά των μορφών διαβίωσης. Ο τρίτος εκπλουραλιστικός ατομικισμός είναι αυτός των πληθυσμών, όπως εμφανίζεται από τα τέλη του 20ού αιώνα και στις αρχές του 21ου. Ένα βιβλίο που τεκμηριώνει την αξία της διαφορετικότητας. **Γ.Σ.**

Sandra J. Peart, Τζον Στιούαρτ Μιλ και κλασικός φιλελευθερισμός, μετάφραση: Γιώργος Αρχόντας, Παπαδόπουλος, 78 σελ.

Η αμερικανίδα καθηγήτρια διεισδύει με συνοπτικό αλλά καθόλου ελλειπτικό τρόπο στις ιδέες και τις αρχές ενός μεγάλου φιλοσόφου που, δικαίως, θεωρείται μείζων εκπρόσωπος του κλασικού φιλελευθερισμού. Πώς ο Μιλ αντιμετωπίζει κριτικά τον ωφελιμισμό, γιατί ήταν πρωτοπόρος υποστηρικτής των δικαιωμάτων των γυναικών, ποια ήταν η σχέση του δικού του φιλελευθερισμού με τον δικό του σοσιαλισμό, ποια η σχέση παραγωγής και ανακατανομής, ποιες ήταν οι ιδέες του για το αντιπροσωπευτικό σύστημα και οι προτάσεις του για την ανανέωση. Ίδου μερικά από τα σημεία του έργου του που συνοψίζονται σε αυτή την εργασία. **Γ.Σ.**

Πωλ Μπ. Πρεθιάδο, Είμαι το τέρας που σας μιλά, μετάφραση: Αναστασία Μελία Ελευθερίου, Αντίποδες, 120 σελ.

Ένα εντυπωσιακό θέματος δοκίμιο βασισμένο σε μια επεισοδιακή ομιλία του συγγραφέα (φιλόσοφος, συγγραφέας και εικαστικός επιμελητής, «διεμφυλικός άντρας σε μη δυαδικό σώμα») ενώπιον 3.500 χιλιάδων ψυχαναλυτών σε συνέδριο στο Παρίσι το 2019. Επεισοδιακή γιατί οι αντιδράσεις ήταν τόσο έντονες που η ομιλία διεκόπη και την επομένη οι ψυχαναλυτικές ενώσεις διασπαστηκαν. Ένα θερμό κείμενο που καλούσε τους ψυχαναλυτές να αναθεωρήσουν εγκαταλείποντας την παλιακή επιστημολογία της έμφυλης διαφοράς, αναζητώντας ένα νέο παράδειγμα. Το κείμενο δεν είναι αποκλειστικά θεωρητικό και επιστημολογικό αλλά κρύβει και πολλά αυτοβιογραφικά στοιχεία, καθώς ο συγγραφέας αναφέρεται και στη δική του διαδικασία μετάβασης. Η μετάφραση διατηρεί τη θερμότητα του λόγου του Πρεθιάδο και διασώζει με ακρίβεια τους επιστημονικούς όρους. **Γ.Π.**

Pierre Chantraine, Ετυμολογικό λεξικό της αρχαίας ελληνικής. Ιστορία των λέξεων, επιστημονική επιμέλεια: Γ. Παπαναστασίου, Δ. Χρηστίδης, μετάφραση: Γ. Δάρλας, Α. Πέτρου, φιλολογική επιμέλεια: Ε. Δελιαλή-Δάπη, Σ. Τσολάκη, Ει. Κρίκη, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 1.664 σελ.

Το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη) του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ετοίμασε μεταφρασμένο στα ελληνικά ένα από τα σημαντικότερα ετυμολογικά λεξικά της αρχαίας ελληνικής, του κορυφαίου γάλλου γλωσσολόγου και φιλόλογου Pierre Chantraine. Ένα βιβλίο απίστευτου πλούτου και αδιανόητα πολλής, σοβαρής και τεκμηριωμένης δουλειάς. Παραθέτω παραδειγματικά, ένα μόνο, πολύ μικρό λήμμα για να καταλάβετε: «Μηριόνης» στον Όμηρο] όνομα πολεμιστή από την Κρήτη. Η λέξη είναι ασαφής και μπορεί να ανήκει στο υπόστρωμα. [...] Χρησιμοποιείται με κωμικό τρόπο σε συσχέτισμό με το *μηρός* για να δηλώσει το γυναικείο αιδίο (*Παλ. Ανθολ.* 5.36[35].5)» **Η.Καν.**